

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی تهران

دانشکده بهداشت

پایان نامه :

برای دریافت درجه فوق لیسانس (کارشناسی ارشد)

(M.S.P.H.)

دانشنامه : علوم بهداشتی در تغذیه

موضوع :

بررسی ارتباط بین فاصله موالیدبا وضع تغذیه (تن سنجی)

کودکان ۶-۷ ماهه خومه بندرعباس

استاد راهنما

سرکار خانم دکتر مینودخت فروزانی

نگارش :

فریبا کوهدانی

سال تحصیلی ۱۳۶۸

۱۳۱۷۷

تقدیم به :

مادر فداکار و پدر بزرگوارم که برای به ثمر

رساندنم زحمات فراوانی را متقبل شده‌اند

و در این راه از هیچ کوششی دریغ نورزیده‌اند

و در تمام مراحل زندگی و دوران تحصیلم

همواره الهام بخش و مشوق من بوده‌اند.

باشد که این ناقابل گوشه‌ای از این همه

لطف و محبت آنها را جواب گوید.

تقدیم به :

همسر مهربانم که صادقانه در تمام مدت

تحصیل مرا یاری نمود و فرزند عزیزم که از

مشقات دوران تحصیلم بدور نبود.

و

به خواهر و برادران مهربانم.

بدینوسیله مراتب قدردانی و تشکر
خود را به حضور استاد ارجمند سرکار خانم
دکتر مینو فروزانی که با قبول راهنمایی
این پایان نامه، زحمات فراوانی را در
تهیه و تنظیم آن متحمل گردیده اند و نیز
بخاطر کوشش بیدریغ ایشان در هر چه پربارتر
شدن این تحقیق، تقدیم می‌دارم.

با تشکر و سپاس فراوان از استاد
عالیقدر جناب آقای دکتر کاظم محمدبسه
سبب زحمات فراوانی که در تهیه این پایان
نامه متحمل شدند و نیز تشکر از راهنمائیها
و مساعدتهای دانشمندان ایشان که در
بسیاری از مباحث و مشکلات راهگشای این
دانش پژوه بوده است.

بدینوسیله مراتب قدردانی خود را از جناب آقای دکتر کورش هلاکوئی که انجام کارهای کامپیوتری این پژوهش را تقبل فرمودند تقدیم میدارم.

با تقدیر از استاد گرامی جناب آقای دکتر ابوالقاسم جزایری که در طول مدت تحصیل از محضر علمی ایشان برخوردار بوده‌ام.

با سپاسگزاری از استاد ارجمند جناب آقای دکتر فریدون سیاسی که از راهنمایی‌های سودمند ایشان در این پایان نامه و در طول مدت تحصیل بهره‌مند بوده‌ام.

با سپاس از استاد گرامی جناب آقای دکتر علی‌کشا و رزکه در طول مدت تحصیل از محضر علمی ایشان برخوردار بوده‌ام.

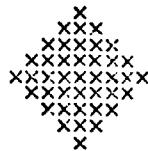
با تشکر از جناب آقای خسرو کیقبادی که زحمات فراوانی را در انجام این طرح متحمل شدند، سرکار خانم ناهید جاوید اللهی، کارکنان محترم دانشکده بهداشت ایستگاه تحقیقات پزشکی بندرعباس و بهداری استان هرمزگان در همکاری صمیمانه‌شان در اجرای طرح که انجام طرح بدون زحمات بیدریغ آنان میسر نبود.

و قدردانی خود را از راهنمایی‌های ارزنده استاد محترم سرکار خانم دکتر سوسن پارسای تقدیم میدارم.

"فهرست مطالب"

صفحه	عنوان
	پیشگفتار
۱	فصل اول - مقدمه
۲	۱-۱- مقدمه و اهمیت موضوع
۴	۲-۱- هدف بررسی
۵	۳-۱- سوالات مورد پژوهش
۶	۴-۱- تعریف مفاهیم
۶	۱-۴-۱- سوء تغذیه
۷	۲-۴-۱- فاصله موالید
۱۰	فصل دوم- بررسی مقالات علمی
۱۱	۱-۲- در ایران
۱۷	۲-۲- در سایر کشورها
۲۵	فصل سوم- روشهای بررسی و جمعیت مورد بررسی
۲۶	۱-۳- اطلاعاتی درباره جامعه مورد مطالعه
۲۹	۲-۳- روشهای بررسی و جمعیت مورد مطالعه
۲۹	۱-۲-۳- روش مطالعه
۲۹	۲-۲-۳- جامعه و نمونه آماری مورد مطالعه
۴۰	۳-۲-۳- انتخاب محل بررسی، روش نمونه گیری و تعداد نمونه
۴۰	۴-۲-۳- طریقه نمونه گیری
۴۱	۳-۳-۱- اعضاء تیم بررسی

صفحه	عنوان
۴۱	۴-۳- شاخصها و استانداردهای مورد استفاده
۴۱	۴-۳-۱- تعیین وضع تغذیه از طریق اندازه گیری تن سنجی
۴۲	۴-۳-۲- نحوه اندازه گیریها
۴۳	۴-۳-۵- محاسبات آماری
۴۶	فصل چهارم- یافته ها
۷۴	فصل پنجم- بحث و نتیجه گیری و پیشنهادات ۵-۱- بحث و تفسیر یافته ها
۹۵	۵-۲- نتیجه گیری
۹۷	۵-۳- پیشنهادات
۱۰۰	خلاصه به زبان فارسی
۱۰۳	خلاصه به زبان انگلیسی
۱۰۵	منابع
۱۱۳	پیوست ها



پیشگفتار:

"ما بدلیل اشتباهات زیادی که کرده ایم مقصریم اما بزرگترین اشتباه یا بهتر بگوئیم جنایتی که مرتکب شده ایم، بی توجهی نسبت به نوزادان و کودکان بوده است. بسیاری از نیا زهایمان را میتوان به بعدموکول کردن ما در مورد کودکان این چنین نمیتوان کرد زیرا همین لحظه استخوانش در حال تکمیل و خودش در حال ساخته شدن و شعور و احساسش در حال رشد است و به همین دلیل تا مین نیازهایش را نمیتوانیم به فردا موکول کنیم زیرا اسم او امروز است."

با ذکر این قطعه زیبا از گابریل لامیسترول شاه عرشیلیائی که به دریافت جایزه نوبل نائل شده است، باید این حقیقت تلخ را ذکر نمود که در کشورمان نیز با توجه به امکانات سرشار طبیعی بی توجهی زیادی نسبت به کودکان که سا زندگان فردای کشور میباشند رخ داده است (۶۱). طبق آمار سرشماری ۱۳۶۵ در استان هرمزگان از هر ۱۰۰۰ کودک که بدنیا میآید ۱۹۰ نفر آنها قبل از رسیدن به سن یک سالگی می میرند (۶۲). در کشورهای عقب نگه داشته شده روزانه ۱۰/۵ میلیون نوزاد و ۴۵۰ هزار مادر میمیرند که در صورت رعایت فاصله گذاری بین فرزندان و محدود نمودن بعد خانوار این ارقام میتواند به مرگ ۵/۶ میلیون نوزاد و ۲۰۰ هزار مادر تقلیل یابد (۱).

در فرهنگ گذشتگان نیز بطور ضمنی یا صریحا^۱ بر اهمیت فاصله موالید تاکید شده است. کواشیورکور^۱ در لغت نامه آفریقا سوء تغذیه پروتئین انرژی معنی شده است (۲). این کلمه که بوسیله قبیله گا^۲ در غنا بکار رفته است بمعنی اولین - دومین^۳ میباشد و کلمه مناسبی است چه این عارضه در اولین کودک ۴-۳ ماه بعد از شیر گرفتن، یعنی بمجرد تولد فرزند دوم مشاهده شده است (۶۳).

رسوم فرهنگی مثل تعدد زوجات، شیردهی طولانی که موجب آمنسوره

"دوران پس از زایمان"^۱ میشود (و اغلب از حاملگی جلوگیری میکند) و پرهیز کامل از اعمال جنسی در دوران پس از زایمان، همراه با ایجاد فاصله موالیدی طولانی تر و بهتر شدن وضعیت بهداشتی مادر و کودک نسبت داده اند (۲).

فاصله کوتاه بین موالیدیکی از عمده ترین عوامل به خطر انداختن سلامت کودک، در سطح جهان است. خطرات فاصله کوتاه بین موالید را ممکن است بطور مستقیم نتوان نشان داد ولی توسط شاخصهای قابل دسترسی از قبیل: رابطه بین نسبت بالای حاملگی با مرگ و میر مادر، پراکندگی کمخونی مادر، تولد نوزادان کم وزن و یا همچنین سوء تغذیه کودکان ۳-۱ ساله، میتوان به اهمیت موضوع پی برد (۲).

بدلیل اهمیتی که فاصله کوتاه موالید بر وضع تغذیه کودکان دارد، در این بررسی یکی از خطرات فاصله کوتاه بین موالید از طریق تا شیری که ممکن است بر روی وضع تغذیه کودکان گذارد، مورد مطالعه قرار گرفته است.

*
فصل اول
*

1

مقدمه

((فصل اول))

۱-۱- مقدمه و اهمیت موضوع:

در حالیکه در کشورهای عقب‌نگه‌داشته‌شده کودکان زیر پنج سال ۱۴ درصد کل جمعیت را تشکیل می‌دهند، ۸۰ درصد مرگ و میر سالانه در این گروه اتفاق می‌افتد و این در حالی است که در کشورهای توسعه یافته این گروه ۸ درصد کل جمعیت و ۳ درصد کل مرگ‌ها را شامل می‌شوند (۳). در استان هرمزگان طبق آمار سرشماری ۱۳۶۵ این گروه ۲۵ درصد کل جمعیت و ۵۰/۶ درصد مرگ‌ها را تشکیل می‌دهند (۶۲).

نسبت بالای مرگ و میر این گروه سنی در کشورهای در حال توسعه، بدلیل خطرات فراوان ناشی از عدم اجرا و رعایت موازین بهداشتی است که این کودکان را تهدید می‌نماید. یکی از مشکلات این جوامع بالا بودن میزان نوزدان با وزن کم موقع تولد (کمتر از ۲۵۰۰ گرم) است که یکی از عوامل مهم در ایجاد آن، فاصله کوتاه بین موالید می‌باشد. در سراسر جهان از هر ۱۲۲ میلیون نوزاد متولد شده در سال ۲۰، میلیون وزن تولدی کمتر از

۲۵۰۰ گرم داشته‌اند و تعداد زیادی از این نوزادان کم وزن، در کشورهای در حال توسعه متولد شده‌اند. از کل نوزادان متولد شده با وزن کم، فقط ۷ درصد در امریکای شمالی، ۸ درصد در اروپا، ۱۱ درصد در امریکای لاتین و بقیه در آفریقا و آسیا متولد شده‌اند (۳).

نتایج بررسی‌های قبلی نشان داده‌است که فاصله کوتاه بین موالید، میزان خطر مرگ و میر جنین یا کودک را برای هر دو فرزند قبلی و بعدی افزایش می‌دهد، فاصله کوتاه با کودک قبلی باعث افزایش نسبت نوزادان نارس، نوزاد با وزن کم در موقع تولد، مرگ و میر نوزادان و پائین آمدن میزان رشد فیزیکی و تکامل مغزی کودکان می‌گردد. بالاترین درصد وقوع نوزادان نارس در کودکانی است که با کودک قبلی فاصله کمتر از دو سال دارند. با افزایش فاصله به چهار سال این خطر به حداقل می‌رسد. خطرات فوق خصوصاً "در کشورهای عقب‌نگهداشته شده، که زنان شرایط تغذیه‌ای نامناسب با حاملگیها و شیردهیهای پشت سرهم دارند بمراتب بیشتر است (۲). اهمیت دیگر فاصله گذاری بین موالید به مسئله کنترل جمعیت مربوط می‌شود. ما، در شرایطی زندگی می‌کنیم که جمعیت فعلی جهان (۱۹۸۹) ۵/۲ بلیون نفر است و تا پایان قرن فعلی نیز سالانه ۹۵ میلیون نفر به جمعیت پایه اضافه خواهد شد و ۹۰ درصد این افزایش متعلق به کشورهای عقب‌نگهداشته شده است که حداقل توانایی را برای مقابله با این مسئله دارند. در ضمن مصرف منابع، تولید ضایعات و تخریب محیطی با نسبت روبه رشدی ادامه خواهد یافت. بنابراین باید سعی نمود تا تعادلی بین رشد جمعیت و بقاء منابع ایجاد نمود (۴). یکی از بهترین و عملی‌ترین روشهای تنظیم خانواده خصوصاً "در کشورهای جهان سوم، پیشنهاد فاصله‌گذاری بین

فرزندان است که بیش از پیشنها محدود نمودن تعداد فرزندان در این کشورها
مورد استقبال قرار خواهد گرفت .

نتایج بررسیهایی که در سالهای گذشته در کلمبیا ، ۱۹۶۴ (۹) ، بنگلادش
۱۹۷۰ (۱۵) ، هائیتی ۱۹۷۲ (۱۱) ، امریکای مرکزی ۱۹۷۴ (۱۲) ، سنگاپور ۱۹۷۴ (۱۳) ،
هند ۱۹۷۵ (۱۴) مصر (۲۰) انجام شده است ، نشان میدهد که با افزایش فاصله بین
موالید وضعیت تغذیه کودکان نیز بهتر خواهد شد . در ایران تا آنجائی که نگارنده
این پایان نامه اطلاع دارد در بررسیهایی که تا کنون در این مورد صورت گرفته
است ارتباط فاصله موالید بعنوان یک متغیر مستقل اصلی ، با وضع تغذیه
مطالعه شده است . به همین دلیل به بررسی حاضر ، که تعیین ارتباط بین فاصله
موالید (بعنوان یک متغیر اصلی) با وضعیت تغذیه کودکان ۵-۶ ساله است ،
اقدام شد .

۱-۲- هدف بررسی :

۱-۲-۱- هدف اصلی بررسی :

- هدف اصلی این بررسی عبارت است از : مطالعه همبستگی بین فاصله
موالید با وضع تغذیه کودکان ۵-۶ ماهه - ۶-۷ ماهه - ۷-۸ ماهه - ۸-۹ ماهه - ۹-۱۰ ماهه
به این هدف سنجشهای زیر صورت گرفت :
- تعیین فاصله موالید در جامعه مورد بررسی .
 - تعیین وضع تغذیه کودکان مورد مطالعه با استفاده از روش تن سنجی ، مقایسه
با استان اردبیل و گروه بندی آنها بر حسب طبقه بندیهای پذیرفته شده .
 - تعیین همبستگی بین فاصله موالید با وضع تغذیه کودکان .

۱-۲-۲- اهداف فرعی :

اهداف فرعی این بررسی عبارت بودند از: بررسی همبستگی احتمالی بین وضع تغذیه کودک با قدمادر، تعداد فرزندان فوت شده مادر، تعداد فرزندان موجود، سن اولین قاعدگی، سن اولین ازدواج، سن اولین بارداری، تعداد بارداری، سن مادر هنگام زایمان، سن کودک، نوبت تولد زنده کودک و ابتلا کودک به اسهال در دو هفته گذشته، در جامعه مورد مطالعه.

۱-۳-۳- سوالات مورد پژوهش :

۱-۳-۱- آیا بین میزان فاصله موالید با وضع تغذیه کودک همبستگی وجود دارد؟

۲-۳-۱- آیا بین قدمادر با وضع تغذیه کودک همبستگی وجود دارد؟

۳-۳-۱- آیا بین تعداد فرزندان فوت شده با وضع تغذیه کودک همبستگی وجود دارد؟

۴-۳-۱- آیا بین تعداد فرزندان موجود خانوادها با وضع تغذیه کودک همبستگی وجود

دارد؟

۵-۳-۱- آیا بین سن اولین قاعدگی و وضع تغذیه کودک همبستگی وجود دارد؟

۶-۳-۱- آیا بین سن اولین ازدواج مادر و وضع تغذیه کودک همبستگی وجود دارد؟

۷-۳-۱- آیا بین سن اولین بارداری مادر با وضع تغذیه کودک همبستگی وجود

دارد؟

۸-۳-۱- آیا بین سن مادر هنگام زایمان کودک مورد بررسی، با وضع تغذیه کودک

همبستگی وجود دارد؟

۹-۳-۱- آیا بین تعداد بارداری و وضع تغذیه کودک همبستگی وجود دارد؟

۱۰-۳-۱- آیا بین سن کودک و وضع تغذیه وی همبستگی وجود دارد؟

۱۱-۳-۱- آیا بین نوبت تولد زنده کودک و وضع تغذیه کودک همبستگی وجود دارد؟

۱۲-۳-۱- آیا بین ابتلا کودک به اسهال در دو هفته گذشته با وضع تغذیه کودک

همبستگی وجود دارد؟